

ВПЛИВ ВІКОВИХ ТА ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ УЧНІВ НА ВИБІР НАВЧАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ

Стаття присвячена психологічним аспектам формування навчально-стратегічної компетентності учнів у процесі оволодіння іноземною мовою. Тут проаналізовано основні психологічні вікові та індивідуальні особливості учнів підліткового віку, які впливають на процес оволодіння мовою й обумовлюють вибір відповідних навчальних стратегій. Більшість відомих нам досліджень пов'язана з формуванням навчально-стратегічної компетентності у дорослих, проте ми дійшли висновку, що її формування можна починати уже в школі.

Ключові слова: навчально-стратегічна компетентність, навчальні стратегії, індивідуальні психологічні особливості учнів, вікові особливості учнів підліткового віку.

Одним із основних завдань сучасної школи є виховання особистості, здатної жити в умовах, які постійно змінюються, тобто формування у школярів бажання і готовності навчатися протягом усього життя. Важливим є зміщення акцентів сучасної освіти з накопичення знань до оволодіння способами діяльності. Учні повинні оволодіти певними навчальними вміннями, навчитися усвідомлювати свої власні потреби та вибирати адекватні способи і засоби їх реалізації, вміти оцінювати результати своєї праці тощо. Це вміння є особливо важливим для вивчення іноземних мов (ІМ), оскільки, по-перше, прийомом оволодіння іншими предметами не завжди можуть бути перенесені на урок ІМ; по-друге, розраховувати на успіх за обмеженої кількості годин можна лише в тому разі, якщо учень буде вміти працювати самостійно; по-третє, у школі закладаються лише основи володіння мовою, тому вміння вчитися знадобиться при продовженні навчання. Саме це забезпечує мобільність людини в суспільстві, може стати гарантом успіху і соціальної захищеності.

Одним із компонентів іншомовної комунікативної компетентності є навчально-стратегічна компетентність, яка передбачає, зокрема, опанування стратегіями вивчення і використання ІМ.

Проблеми навчальних і пізнавальних стратегій набули особливої популярності в кінці ХХ ст. і розглядалися в роботах J. M. O'Malley, A. U. Chamot, R. L. Oxford, U. Rampillon, V. Harris, A. A. Залевської, Г. В. Ейгера, М. К. Кабардова, Р. П. Мільруда, Р. П. Плігіна, Н. В. Чичеріної та інших. Більшість із цих робіт присвячені формуванню НСК у дорослих. Також досліджувались питання вдосконалення загальнонавчальних умінь школярів [1], формування у молодших школярів стратегічної компетенції в процесі навчання англомовного аудіювання [21], формування стратегічної компетенції старшокласників у процесі оволодіння англомовним лексико-граматичним матеріалом [3].

Навчальні стратегії поділяють на *прямі*, тобто такі, що стосуються безпосередньо дій з мовним і мовленнєвим матеріалом (стратегії запам'ятовування і когнітивні) та *непрямі*, які більшою мірою стосуються навчального процесу (метакогнітивні, соціальні, афективні). До навчальних стратегій можна частково віднести і *компенсаторні стратегії* [16].

Метою цієї статті є аналіз психологічних особливостей учнів підліткового віку та відбір навчальних стратегій на основі цього аналізу.

На кожному етапі розвитку особистості дитини є своя провідна діяльність, яка характеризується своїми цілями, мотивами, способами виконання завдань і формує ядро особистості [12]. Провідна діяльність – це не просто форма активності, що найчастіше зустрічається в цьому віці. Це діяльність, покликана задовольнити актуальні потреби індивіда, який росте. У ній диференціюються нові види діяльності, формуються пізнавальні та інші психічні процеси. Характером провідної діяльності зумовлюються у цей період зміни в потребах, інтересах, почуттях індивіда, який розвивається. В молодшому шкільному віці провідною є навчальна діяльність, тобто діяльність, спрямована на засвоєння основ тих чи інших навчальних предметів та оволодіння теоретичним способом мислення. У підлітків 13-14 років навчальна діяльність, зберігаючи свою актуальність в освітньому процесі, в психологічному плані вже не відіграє вирішальної ролі в розвитку особистості, водночас зберігаючи суттєве значення у розвитку теоретичного мислення [19, с. 172]. Провідною в цей період стає соціальна діяльність. Специфічними рисами підлітків є прагнення до спілкування з однолітками, поява в поведінці ознак, які свідчать про бажання утвердити свою самостійність, незалежність, особистісну автономію. Процес навчання привертає увагу підлітків не стільки своїм змістом, скільки можливостями спілкування з однолітками. Тому важливою є в цьому віці роль соціальних стратегій, завдяки яким вивчення ІМ може стати більш цікавим і вмотивованим.

Основною особливістю підліткового періоду є різкі якісні зміни, що охоплюють усі сторони розвитку. В підлітковому віці відбувається розширення життєвого простору дитини, найсуттєвіша з яких, як відмічає О. М. Леонтьєв [12], відбувається у часовому вимірі. Вперше з'являється майбутнє як психологічна детермінанта особистості. Структуруючи часову перспективу, план, що формується в

індивіда, беруться до уваги не лише ідеальні цілі та цінності, а й можливість їх реалізації. Цей період характеризується "виникненням здатності орієнтуватися на цілі, які виходять за межі сьогодення" [4, с. 113]. А це вказує на певну психологічну готовність учнів і до планування цілей навчання взагалі і вивчення ІМ зокрема.

Важливим психічним новоутворенням підліткового віку є розвиток довільності всіх психічних процесів. Підліток уже в змозі самостійно концентрувати свою увагу, розвивати пам'ять, мислення, уяву, певною мірою регулювати власні емоційно-вольові процеси тощо [8, с. 80]. Значні зміни у структурі пам'яті, уваги, мислення спричиняють відповідні зміни форм навчальної діяльності. Спостереження психологів свідчать про те, що розвиток пам'яті у підлітків відбувається в декількох напрямках. У молодших школярів запам'ятовування носить в основному безпосередній характер. У підлітковому віці цей процес стає більш осмисленим, різноманітним та гнучким і залежить від характеру навчального матеріалу. Підлітковий період характеризується становленням вибіркової, цілеспрямованої сприйняття, виробленням логічної пам'яті. Робота над запам'ятовуванням носить інтелектуальний характер, що водночас забезпечує і розуміння матеріалу [7], перебудовується смислова пам'ять, яка набуває опосередкованого і логічного характеру, у результаті цього вповільнюється розвиток механічної пам'яті [10, с. 53]. Проте учні не завжди усвідомлюють використовувані ними прийоми запам'ятовування, їхня увага нерідко продовжує залишатись нестійкою і мимовільною, залежить від цікавості та новизни матеріалу [13; 5]. Ці вікові особливості вимагають оволодіння підлітками різними стратегіями запам'ятовування.

Мислення підлітків з конкретно-понятійного поступово стає абстрактно-понятійним. Змінюється характер регуляції процесу міркування. Мисленнєві процеси набувають більшої довільності. Це їх удосконалення пов'язане з формуванням у підлітків здатності усвідомлювати свій процес мислення, спрямовувати увагу не тільки на зміст засвоєваних понять, а й на власний процес міркування, роздумування, стежити за його послідовністю. Чим старшим стає підліток, тим більше він прагне до усвідомлення своїх навчальних дій, до розуміння їх послідовності, до планування їх і, нарешті, до керування ними. В цей час активно формується абстрактне, теоретичне мислення, що спирається на поняття, не пов'язані з конкретними уявленнями, розвиваються гіпотетико-дедуктивні процеси, з'являється можливість побудови складних висновків, висунення гіпотез та їх перевірки. Виникає новий тип пізнавальних інтересів: інтерес не лише до фактів, але і до закономірностей, що обумовлює здатність оволодіння когнітивними стратегіями. Саме формування мислення, приводячи до розвитку рефлексії, дає засіб, за допомогою якого підліток може розмірковувати про себе, тобто робить можливим розвиток самосвідомості.

Центральним особистісним новоутворенням молодших підлітків вважають становлення нового рівня самосвідомості, що виражається у прагненні зрозуміти себе, свої можливості та особливості, свою схожість з іншими людьми і свою відмінність – унікальність та неповторність. [2; 17, с. 285-286]. У ході самопізнання, основною формою якого є порівняння себе з іншими людьми, набуваються уявлення, на основі яких у підлітків формуються критерії самооцінки [20]. Усвідомлення відповідальності за свою поведінку, позицію – важливі показники зрілості [19]. Ці вікові особливості сприяють подальшому розвитку і формуванню на більш високому рівні метакогнітивних стратегій.

Про важливість формування метакогнітивних стратегій свідчить також те, що підлітковий вік – це вік оволодіння самостійними формами навчальної діяльності та способами взаємодії з іншими людьми в ході навчальної діяльності [14, с. 60]. В цей період значно закріплюються навчально-пізнавальні мотиви, для яких характерний інтерес до способів набуття знань. Школярам імпонують аналіз та обговорення методів пізнання, шляхів наукового пошуку, що дуже збагачує їхнє уявлення про прийоми самостійного поповнення знань.

Проте, часто несформованість мотивації навчання, недостатній розвиток пізнавальних інтересів ведуть до того, що навчання сприймається школярами як неприємний обов'язок, який породжує в значній мірі негативні емоції, загальне негативне ставлення до шкільного навчання як необхідної умови отримання знань і розвитку особистості. Тому дуже важливим у цьому віці є оволодіння афективними стратегіями, які допомагають подолати страх, тривожність, виступають засобом самозаохочення.

У науці, зокрема вітчизняній, давно розробляється проблема типологізації учнів. Б. В. Беляєв, наприклад, виділив два основних типи оволодіння іноземною мовою: інтуїтивно-чуттєвий і раціонально-логічний [2]. М. К. Кабардов на основі експериментального дослідження взаємозв'язку успішності-неуспішності вивчення іноземної мови та індивідуально стійких характеристик студентів виявив два типи (або стилі) оволодіння іноземною мовою, що мають різну психофізіологічну основу або різні природні задатки: комунікативний і некомунікативний [9]. Е. М. Савельєва, поряд з двома, описаними М. К. Кабардовим, типами оволодіння іноземною мовою, виділяє ще один тип – комунікативно-лінгвістичний. Вона стверджує, що в процесі вивчення ІМ формуються різні навчальні типи оволодіння предметом, які спочатку обумовлюються психофізіологічними особливостями учнів, а потім детермінуються методом і прийомами навчання [18].

Сучасні дослідження нейропсихології дозволили встановити зв'язок навчальних стратегій з індивідуальними особливостями функціонування мозку в реалізації психічних функцій, і зокрема мовленнєвої, такими як переважна активність лівої чи правої півкулі чи їх однакова активність [15]. Людям з домінантністю лівої півкулі характерний абстрактно-лінійний (або дедуктивний) тип мислення, а конкретно-нелінійний (або індуктивний) – людям з домінантністю правої півкулі. Встановлено, що люди з домінуючою лівою півкулею відносяться до числа аналітиків, з абстрактно-лінійним типом мислення, вони сприймають нову інформацію послідовно, концентруючись на деталях. Їм важко сприймати

інформацію цілісно, вони повинні скласти ціле з деталей. В пізнавальну діяльність вони включаються поступово, зазвичай повільніше, ніж учні з домінуючою правою півкулею. Ліва півкуля мозку відіграє надзвичайно важливу роль при сприйнятті і запам'ятовуванні вербальних стимулів, тому при вивченні ІМ особи з домінуючою лівою півкулею ефективніше запам'ятовують списки слів. Вони надають перевагу вербальним способам передачі інформації. Їм необхідно (навіть при наявності моделі) вербальне тлумачення правила. При вивченні ІМ такі учні встановлюють зв'язки від знакової системи рідної мови до знакової системи мови, що вивчається. Вони зазвичай ретельно контролюють граматичну правильність свого мовлення, підготовлене мовлення для них краще, ніж непідготовлене. За спостереженнями педагогів, в процесі вивчення ІМ, такі учні більше люблять працювати з навчальними текстами, а не з автентичними.

Оскільки за довгострокове зберігання інформації в пам'яті відповідають центри, розміщені в лівій півкулі мозку, в осіб з домінуванням лівої півкулі довготривала пам'ять зазвичай краща, ніж оперативна, за яку відповідає права півкуля. Вони повільніше, ніж люди з правою півкулею латералізацією, встановлюють зв'язки на етапі сприймання і фіксації в пам'яті, тому вони потребують більшої кількості тренувальних вправ з варіантами вибору (вписування правильних форм, вибір потрібних лексем), в основі яких лежить виділення деталей. Проте, коли матеріал зафіксований у пам'яті, кількість необхідних відсрочених повторювань у їх випадку може бути меншою, ніж у осіб з домінуючою правою півкулею.

Особі з домінуючою правою півкулею володіють індуктивним, конкретно-нелінійним типом мислення. Вони сприймають інформацію цілісно, одномоментно, переважно образно, надають перевагу узагальненим характеристикам з визначенням головних рис, їм важко зосередитись на деталях, вони не складають цілого з частин, а ділять ціле на частини, тому не проявляють інтересу до поетапного поглибленого вивчення граматики. Їх називають "інтуїтами", для них характерно вирішення завдань по типу "осяяння", їм притаманні швидке включення в будь-який тип діяльності, активно-діяльнісна когнітивна стратегія. Вони встановлюють зв'язки не від слова до слова (від рідної мови до іноземної), а від образу до слова, спираючись значною мірою на зображальні та емоційну сферу. При навчанні цієї категорії учнів особливого значення набуває принцип комунікативності, оскільки їм необхідно добре усвідомлювати кінцеву практичну мету кожного кроку своєї когнітивної діяльності і запам'ятовувати вербальну інформацію допомагає її смислова організація. Таким учням не потрібне словесне формулювання правила, вони намагаються сформулювати його, спираючись на приклад чи схему.

Важливу роль в оволодінні ІМ відіграють типологічні особливості сприйняття. Зокрема, розрізняють психотипи за каналами сприйняття, які базуються на фізичних способах отримання нової інформації [16]. Перша група – з переважаючим *аудіальним* каналом сприйняття. Учні цієї групи не відрізняються зовнішньою активністю, вони легко сприймають інформацію на слух, хоча і з певними відмінностями. Зокрема, слух може бути семантичним, чи смисловим (**що** було сказано), а може бути емоційно забарвленим (**як** це було сказано). Таким учням більше будуть імпонувати стратегії, які передбачають використання відео та аудіозаписів для вивчення мовного матеріалу, для підготовки монологічних і діалогічних висловлювань.

До другої групи належить соціотипи з переважаючим *візуальним* каналом сприйняття. В момент сприйняття інформації вони схильні виділяти інформацію різного роду підкресленнями, кольоровим оформлення тощо. Виділяють два типи зоросприймаючих учнів: "вербалісти" – ті, хто бачить слова та їх написання та "іконісти" – бачать образ, картинку. Таким чином, при вивченні нових слів "вербалісти" ефективно використовують картки з записаними словами як засіб наочності, "іконістам" потрібна більш образна наочність, яка може викликати асоціації.

Учні *кінестетичного* типу краще засвоюють інформацію тоді, коли рухаються, маніпулюють з предметами і включені в практику. Кращий спосіб засвоїти щось нове – "дати їм це зробити". Їм важко довго всидіти на місці, вони потребують постійного переключення з одного виду навчання на інший. Учням цього типу необхідно постійно змінювати стиль своєї поведінки, знайомитись з якомога більшою кількістю людей і предметів. Для запам'ятовування навчального матеріалу учням цього типу можна порекомендувати багаторазове переписування, "прив'язування" слова чи фрази до якогось жесту чи руху (наприклад, прийменники напряму супроводжуються відповідними жестами), використання міміки для передачі емоцій.

Ще одна група орієнтована на *мовленнєве сприйняття*. Для людей цього соціотипу важливим є обговорення нового матеріалу. Тому такі учні є найбільш здатними до сприйняття мови. Хоча тут теж є певні відмінності, зокрема, одних задовольняє словесно-абстрактне пояснення (вербальний тип), іншим потрібні соціальні контакти, вони вчаться у процесі спілкування (*interaktionsorientierten typ*). Таким учням важливо навчитися використовувати соціальні стратегії.

Важливими психологічними характеристиками людини при вивченні ІМ, і особливо для успішного формування стратегій запам'ятовування є переважаючий тип пам'яті: зорова, слухова, рукописна, звуковідтворююча, кінестетична та дотикова (тактильна). Оцінивши переваги свого типу пам'яті, учні вибирають відповідні стратегії запам'ятовування.

Значний вплив на оволодіння ІМ має така психологічна характеристика, як екстраверсія чи інтроверсія. За О. О. Леонтьєвим, термін "екстраверсія" характеризує відкриту, несором'язливу людину [11] і стосується таких якостей, як товариськість, балакучість, схильність до розгорнутих відповідей. Екстраверти спрямовані на зовнішній світ. Вони отримують енергію зі свого оточення. Тому в спілкуванні з великою кількістю людей вони почувають себе прекрасно. Наодинці їх енергія розсіюється. Вони, звичайно ж, прагнуть до якомога більшої кількості друзів та знайомих. Їх інтереси, як і їх соціальні

стосунки, вирізняються широтою. Екстраверти реагують на зовнішні стимули більшою мірою, ніж інтроверти, які більше заглиблені в події свого внутрішнього життя. Вплинути на самого себе екстраверту дуже важко.

"Інтроверсія", за О. О. Леонтьєвим, – неактивність у спілкуванні, самотійність, схильність до однослівних відповідей. Інтроверсія – це направленість людини на внутрішній світ. Енергія інтровертів випливає з них самих. Тому вони виснажуються в процесі спілкування з великою кількістю людей і схильні обмежувати себе вузьким колом близьких друзів. Їхні інтереси, як і соціальні стосунки з оточуючими відрізняються глибиною. У інтроверта добре виходить самовдосконалення, він успішно працює над особистісним ростом, вирішуючи таким чином проблему власної незалежності.

На уроках екстраверти хапаються за будь-яку можливість спілкування, інтроверти, навпаки, надають перевагу незалежній роботі, не відволікаючись на спілкування. На інтелектуальному рівні екстраверт відрізняється від інтроверта більшими обсягами інформації, яку він може обробити. Екстраверт завжди думає більш масштабно, його інтелектуальна швидкість більша, ніж у інтроверта. Інтроверт думає повільніше, його пізнавальні інтереси завжди більш локальні й обмежені. Проте інтроверт обробляє інформацію детальніше. Таким чином, екстраверти в своїй більшості використовують непрямі стратегії. Деякі з них користуються специфічно соціальними стратегіями, такими як співробітництво в групах. Учня-екстравертам не подобається працювати самотійно. І навпаки – учні-інтроверти надають перевагу когнітивним та метакогнітивним стратегіям перед соціальними

Враховуючи викладене, можна зробити висновок, що підлітковий вік має низку позитивних передумов для формування метакогнітивних стратегій оволодіння іноземною мовою, оскільки в цей період виникає здатність орієнтуватися на перспективу, планувати й обдумувати власний процес навчання, керувати ним і оцінювати його результати. У цьому віці учні вже володіють деякими навчальними вміннями і навичками, але зміни в структурі уваги, пам'яті, мислення ведуть до необхідності їх перегляду і більш осмисленого використання. Крім того, учні проявляють значний інтерес до нових форм навчальної діяльності до "більш дорослих" її видів, а отже, формування когнітивних стратегій оволодіння мовою. Важливим є підлітковий період для формування соціальних і афективних стратегій, оскільки провідною стає соціальна діяльність, яка передбачає прагнення до спілкування з однолітками і в той же час бажання утвердити свою самотійність, незалежність, особистісну автономію.

Саме в підлітковому віці посилюються індивідуальні відмінності учнів, і це зумовлює необхідність враховувати їх у навчальному процесі. Учні засвоюють іноземну мову по-різному відповідно до каналів сприйняття, психологічних типів, стилів мислення. Вибір стратегій вивчення мови залежить від когнітивного профілю кожного учня.

Подальшого дослідження, на нашу думку, потребують питання відбору матеріалів для формування навчально-стратегічної компетентності учнів основної школи та методика їх використання в процесі оволодіння ІМ.

Використані джерела

1. Александрова Г. В. Совершенствование общеучебных умений в системе интегрированных уроков русского языка : автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Г. В. Александрова. – М., 2008. – 21 с.
2. Беляев Б. В. Очерки по психологии обучения иностранным языкам : пособие для преподавателей и студентов / Б. В. Беляев. – М. : Просвещение, 1965. – 227 с.
3. Білоножко Н. Є. Методика формування стратегічної компетенції старшокласників у процесі оволодіння англомовним лексико-граматичним матеріалом : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Н. Є. Білоножко. – К., 2006. – 368 с.
4. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л. И. Божович. – СПб. и др. : Питер, 2008. – 398 с.
5. Возрастные и индивидуальные особенности младших подростков / Под ред. Д. Б. Эльконина и Т. В. Драгуновой. – М. : Просвещение, 1997. – 360 с.
6. Гуленко В. В., Тыщенко В. П. Юнг в школе. Соционика – межвозрастной педагогике / В. В. Гуленко, В. П. Тыщенко. – Новосибирск : Изд-во Новосиб. ун-та, 1997. – 268 с.
7. Дуткевич Т. В. Вікова і педагогічна психологія / Т. В. Дуткевич, В. А. Яцюк. – Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О.В., 2007. – 208 с.
8. Заброцький М. М. Основи вікової психології : навчальний посібник / М. М. Заброцький. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2002. – 112 с.
9. Кабардов М. К. Роль индивидуальных различий в успешности овладения иностранным языком (на материале интенсивного обучения) / М. К. Кабардов : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.02. – М., 1983. – 211 с.
10. Кутіщенко В. П. Вікова та педагогічна психологія / В. П. Кутіщенко. – К.: Центр учбової літератури. – 2010. – 128 с.
11. Леонтьев А. А. Некоторые проблемы обучения русскому языку как иностранному: Психолінгвистические очерки / А. А. Леонтьев. – М. : Изд. Моск. ун-та, 1970. – 88 с.
12. Леонтьев А. Н. К теории развития психики ребенка // Избр. психолог. произведения: В 2 т. – М. : Педагогика, 1983. – Т.1. – С. 281–302.
13. Маркова А. К. Психология обучения подростка / А. К. Маркова. – М. : Знание, 1975. – 64 с.
14. Маркова А. К. Формирование мотивации учения в школьном возрасте : пособие для учителя / А. К. Маркова. – М. : Просвещение, 1983. – 96 с.

15. Мелентьева Т. И. Обучение иностранным языкам в свете функциональной асимметрии полушарий мозга / Т. И. Мелентьева. – М. : КРАСАНД, 2010. – 176 с.
16. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борещька Г. Е. та ін. / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
17. Практическая психология образования : учебник для студентов высших и средних спец. уч. заведений / А. Д. Андреева, А. Д. Воронова, Т. В. Вохмянина и др. Под ред. И. В. Дубровиной. – М. : ТЦ "Сфера", 1998. – 526 с.
18. Савельева Э. Н. Индивидуально-психологические особенности овладения иностранным языком в ролевой игре (На материале интенсивного обучения взрослых) / Э. Н. Савельева : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. – М., 1990. – 210 с.
19. Савчин М. В. Педагогічна психологія : навч. посібник / М. В. Савчин. – К. : Академвидав, 2007. – 422 с.
20. Фридман Л. М. Психология детей и подростков : Справочник для учителей и воспитателей / Л. М. Фридман. – М. : Изд-во Института психотерапии, 2003. – 480 с.
21. Ягенич Л. В. Формування у молодших школярів стратегічної компетенції в процесі навчання англійської мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Л. Л. Ягенич. – К., 2007. – 278 с.

Олейник Т. А.

ВЛИЯНИЕ ВОЗРАСТНЫХ И ИНДИВИДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ОСОБЕННОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ НА ВЫБОР УЧЕБНЫХ СТРАТЕГИЙ

Статья посвящена психологическим аспектам формирования учебно-стратегической компетенции учащихся в процессе овладения иностранным языком. В ней проанализированы основные психологические возрастные и индивидуальные особенности учащихся подростков, которые влияют на процесс овладения языком и обуславливают выбор соответствующих учебных стратегий. Большинство известных нам исследований посвящены формированию учебно-стратегической компетенции взрослых учащихся, но мы пришли к выводу о возможности ее формирования уже в школе.

Ключевые слова: учебно-стратегическая компетенция, учебные стратегии, индивидуальные психологические особенности учащихся, возрастные особенности учащихся-подростков.

Oliinyk T. O.

INFLUENCE OF THE PUPILS' AGE, INDIVIDUAL AND PSYCHOLOGICAL PECULIARITIES ON THEIR CHOICE OF LEARNING STRATEGIES

One of the main objectives of modern secondary school is forming the conditions that encourage students to study through all their lives. For this purpose students have to gain particular knowledge and skills, they have to be able to realize their own needs and select relevant methods and means of the needs feasibility, evaluate the results of their work etc. In the process of foreign language acquisition it is important to form learning-strategic competence, which is a component of the foreign language communicative competence and presupposes acquisition of learning strategies and use of a foreign language. Most of contemporary research in this field is connected with the formation of this kind of competence for adult learners. However, we suggest that it is reasonable to start forming the learning-strategic competence of the students when they are teenagers.

The article reveals psychological aspects of pupils' learning-strategic competence formation in the process of foreign language acquisition. The main age peculiarities of teenagers, which indicate relevance of this age to expediency of learning strategies development, are viewed and analyzed in the article (for instance, striving for independence, incipience of self-reflection, formation of psychological readiness to plan the learning objectives in general and aims to learn a foreign language in particular, changes in memory structure, the development of all psychic processes arbitrariness etc.). Additionally, the individual learners' features and traits of character, which stipulate the choice of relevant strategies, are considered. The choice of learning strategies is particularly determined by the lateralization of brain function, i. e. the dominance of the right or left brain hemisphere; the major personality traits, such as extroversion or introversion; the level of physical perception channel development (audio, visual, kinesthetic, speaking) and other individual psychological peculiarities.

Key words: learning-strategic competence, learning strategies, age peculiarities of teenage learners, individual psychological features and traits.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2016